

3 1761 06739289 4

Coleccao de textos de
direito peninsular

K

C6913

v.2

UNIVERSIDADE DE DIREITO
DA
UNIVERSIDADE DE COÍMBRA

COLECCÃO DE TEXTOS

DE

DIREITO PENINSULAR

II

LEIS GERMANICAS

COÍMBRA

IMPRESA DA UNIVERSIDADE.

1913

FACULDADE DE DIREITO
DA
UNIVERSIDADE DE COÍMBRA

COLECCÃO DE TEXTOS

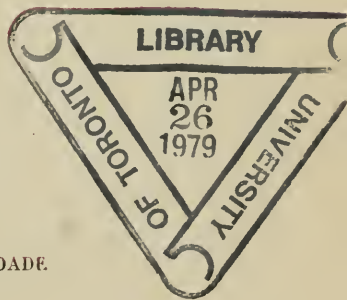
DE

DIREITO PENINSULAR

II

LEIS GERMANICAS

K
C6913
v.2

COÍMBRA
IMPRESA DA UNIVERSIDADE.
1913

I

Legum Codicis Euriciani fragmenta

A) Fragmenta codicis rescripti cum supplementis suo loco additis

Cfr. *Monumenta Germaniae Historica*,
Legum sectio 1, tomus 1, mccccu, pagg.
3-27.

[CCLXXIII (?). Si quis limites conplanaverit aut]
[terminos fixos fuerit ausus evellere: si ingenuus]
[est, per singula signa vel notas vicanos]
[solidos conponat; si servus est, per singula]
[signa quinquagena flagella suscipiat. Si]
[quis (autem), dum arat vel plantat vineam],
[terminum casu, non voluntate evellerit],
[vicinis praesentibus restituat terminum]
[et nullum damnum patiatur].

[CCLXXV (?). Quotiescumque de terminis]
[fuerit orta contentio, signa, quae antiquitus]
[constituta sunt, oportet inquirere, id est]
[aggerem terrae, quem propter fines]
[fundorum antiquitus apparuerit fuisse]
[ingestum, lapides etiam, quos propter]
[indicium terminorum notis evidentibus]
[sculptis constiterit esse defixos. Si haec]
[signa defuerint, tunc in arboribus notas],
[quas decurias vocant, convenit observare],
[sed illas, quae antiquitus probantur incisae].
[Quod si quis intra terminos alienos per]
[absentiam aut per ignorantiam domini]
[partem aliquam forte possederit, statim eam],

[cum antiqui et evidentes ab inspectoribus]
 [fines agnoscuntur, amittat domino reforman]-
 [dam. Nec contra signa evidentia ullum]
 [longae possessionis tempus opponat].

[CCLXXVI. Si quodcumque ante adventum]
 [Gothorum de alicuius fundi iure remotum]
 [est et aliqua possessione aut vinditione]
 [aut donatione aut divisione aut aliqua]
 [transactione translatum est, id in eius]
 [fundis, adque a Romanis antiquitus pro]-
 [batur adiunctum, iure consistat. Cum]
 [autem proprietates fundi nullis certissimis]
 [signis aut limitibus probatur, quid debeat]
 [observari, eligat inspectio iudicantium],
 [quos partium consensus elegerit].
 [Si vero fundorum termini in tertiis, quas]
¹ habent Romani, fuerint, tunc Gothi [in]-
 [grediantur in loco hospitem et ducan[t, ubi]
 [terminum fuerat ostensus. Tunc iud[ex],
 [quos certiores agnoverit, faciat eos s[a]-
 [cramenta praebere, quod terminum s[ine]
 [ulla fraude monstraverint. Nullus n[on]-
 [vum terminum sine consorte part[is al]-
 [terius aut sine (in)spectore constituat. [Quod]
 [si forsitan liber hoc fecerit, damnu[m]
 [perversoris excipiat, quod legibus con[ti]-
 [netur. Si vero hoc servus admiserit [do]-
 [mino nesciente, et flagella public[e ex]-
 [tensus accipiat, et nullum ex hoc pr[aei]-
 [dium domino comparetur.

CCLXXVII. Sortes Gothicas et tertias [Roma]-
 [norum, quae intra L annis non fuer[unt]
 [revocate, nullo modo repetantur. Si[mili]-
 [ter de fugitivis, qui intra L annis in[ven]-
 [ti non fuerint, non liceat eos ad ser[vitium]

¹ Incipiunt fragmenta codicis.

revocare. Antiquos vero terminos [sic] stare iubemus, sicut et bonae mem[ori]-ae pater noster in alia lege praecepi[t]; et alias omnes causas, seu bonas seu m[al]as, [qu]ae intra xxx annis definitae non fue-ri[n]t, vel mancipia, quae in contemptione [po]sita fuerint, sibe debita, quae exacta [no]n (fuerint), nullo modo repetantur. Et si quis [po]st hunc xxx annorum numerum cau-sa[m] movere temptaverit, iste numerus [ei] resistat, et libram auri cui rex iusse-ri[t] coactus exsolvat. Omnes autem cau-sa[s], quae in regno bonae memoriae patris [no]stri seu bonae seu male actae sunt, [no]n permittimus penitus commoveri; sed [h]i, qui iudicaverunt, cum Deo habeant rati-ona[s]. [Illas] vero causas, unde duo iu[di]-cia] proferuntur, nobis iubemus affer-ri], *ut quod* cum lege videremus emiss[um], [no]bis praecipientibus dibeat probari.

[TIT. DE C]OMMENDATIS VEL COMMODATIS.

[CCLXXVIII. Q]ui cavallum aut quodlibet animalium

[gen]us ad custodiendum mercede placi-
[ta] commendaverit, si perierit, eius-
[dem] meriti ille, qui commendata suscepit,
[ex]solvat; si tamen mercedem fuerit
[pro] custodia consecutus. Quod si etiam
qui nulla placita mercede suscep[er]at ea mor-
tua esse probaverit, nec ille merced[em re]-
quirat, nec ab illo aliquid requiratu[r]; ea ta-
men ratione, ut praebeat sacramen[tum] ille, qui
commendata suscep[er]at, quod non [per suam]
culpam nec per negligentiam animal [morte con]-
sumpta sit. Eadem et de commoda[tis]
forma servetur.

• CCLXXVIII. Si quis alicui iumentum pr[ae]stiterit, et illud per aliquam infirmitat[em] ap[er]t

eum moritur, sacramentum primitu[s] prae-
bere debet, quod non per suam culpa[m] mor-
te consumptum sit, et nihil cogatu[r] exsol-
vere. Sin autem nimium sedendo v[el] fasces
carricando mortuum fuerit, eiusdem me-
riti caballum reddat. Si vero idem [praes]-
titus alicui aliquid debilitatis int[ulerit]
[vel] damni, ille conponat, qui eum apud
[se susceptum habuisse dinoscitur].

[CCLXXX. Si cui aurum, argentum vel ornamenta]
[vel species fuerint commendatae, sive custodien]-
[dae traditae sive vendendae, et in domo ipsius]
cum rebus eius fuerint incendio concrematae],
[una cu]m testibus qui commendata suscepe-
[rat p]raebeat sacramentum, nihil exinde
[suis p]rofuisse compendiis, et nihil cogat(ur)
[exsol]vere, excepto auro et argento, quod
[ardere] non potuit. Si quis, dum domum flam-
[ma] consumit, se quasi auxilium praebi-
[turus] ingresserit et aliquid forte rapu-
[erit, d]ominus domus diligenter inqui-
[rat, e]t si eum potuerit invenire, ille, qui ra-
[puerit], in quadruplum rapta restituat. Et si
[de co]mmendatis rebus apud susceptorem
[aliqui]d forte repperierit, domino restitu-
[ere] non moretur. Si vero quae commen-
[data fu]erant furto probantur ablata, ei,
[qui com]mendata susceperat, spatium tri-
[buatur], donec furem suam investigatione
[perqui]rat. Et si eum invenerit, commen-
[datori res proprias tantummodo reformare]
[procuret; compositio vero furti ad eum],
[qui habuit commendata, pertineat. Et]
[si fur non fuerit infra statutum tempus]
[inventus, medietas rerum commenda]-
[tarum domino a suscipiente reddatur];
damnum vero ex medio uterque sustene-
ant. Et si postmodum dominus rerum apud

eum, cui commendaverat, quae fuerint suppressa repperierit, cum haec ille se prius dixerit perdedisse vel furto fuisse sublata, sicut fur ea, quae caelavit, ut legum statuta praecipunt, compositione implere cogatur.

CCLXXXI. Si quis pecuniam sub cautione suscepit, daturus usuras, si per casu pecunia periit, non culpa aut negligentia debitoris, ille, qui commodavit, solam pecuniae summam recipiat et non requirat usuras. Sin vero per ipsius fraudem vel culpam factum est, et pecuniam et usuras solvat. Et si aliqua lucra est ex ea pecunia consecutus, et postmodum contigit, ut pecunia pereat, extra summam, quod acceperat, mediam [*usurarum partem restituat*].

[CCLXXXII. Qui commendata vel commodata] [susceperit et de ruina aut incendio vel hostilitatis naufragio seu quolibet simili casu sua] [omnia liberaverit et aliena perdiderit, quod] [acceperit sine aliqua excusatione exsolvere] cogatur. Si vero partem aliquam de rebus propriis liberasse cognoscitur, illi, cuius res secum habuerat, iuxta modum perditae rei vel liberatae restituat, quam iudex ratione deducta estimaverit portionem. Sin autem sua omnia perdidit, cum liberaret alienam, similis de liberatis et de perditis rebus ratio deducatur, ut partem arbitrio iudicantis qui liberavit accipiat. Iustum est enim, ut in simili casu non damnum solus excipiat, qui se gravibus periculis, dum sua maiora perdediderit et aliena minora liberare conatur, obiecerit.

CCLXXXIII. Quod nesciente domino servis fuerit commendatum, si id perierit, domi-

nus servi nullum damnum incurrat.
 Suae enim inpotet culpa, qui servo alie-
 [no res suas commendaverit domino]
 [nesciente. Similis et de commodatis]
 [forma servetur].

[CCLXXXIII. Si dominus per servum suum]
 [quodcumque sibi petierit commodandum, et]
 [servus cum rebus commodatis in fuga fuerit]
 [elapsus], tunc dominus obligetur, ut [com]-
 modata restituat. Si vero servus pe[tisse]
 dominum mentiatur et s[ic] deport[anda]
 ad dominum susceperit, sed ea, quae [susce]-
 perit, everterit aut forte perdidit, et [fu]-
 gitivus non potuerit inveniri, d[ominus]
 servi praebet sacramentum, se eum, [ut sus]-
 ciperet, non misisse, et cum id pete[ret, ig]-
 norasse, et nihil calumniae pertim[escat].
 Haec eadem de commendatis praecipim[us].

CCLXXXV. Nullus, qui pecunias commen[daverit]
 ad usuram, per annum plus quam tr[es sili]-
 quas de unius solidi poscat usuras, [ita]
 ut de solidis octo nonum solidum c[redito]-
 ri qui pecuniam ad usuram suscepi[t sol]-
 vat. Qui si cautionem ultra modum s[uper]-
 ius comprehensum per necessita[tem sus]-
 cipientis creditor extorserit, condicio co[ntra]
 leges inserta non valeat. Qui cont[ra hoc]
 fecerit, rem, quam commodaverat, [reci]-
 piat et nullam usuram. Quae vero cau[tae non]
 fuerant non solvantur usure.

TIT. DE VENDITIONIBUS.

[CCLXXXVI]. Venditio per scripturam facta plenam
 [habea]t firmitatem. Si etiam scriptura fac-
 [ta no]n fuerit, datum praetium testibus con-
 [prob]atur, et emptio habeat firmitatem.
 [Vendi]tio, si fuerit violenter extorta, id est

[aut m]etu mortis aut per custodiam, nul-
[la vale]at ratione.

[CCLXXXV]II. Si quid a servo alieno fuerit compa-
[ratum] domino nesciente, si dominus firmam
[esse n]oluerit emptionem, praetium red-
[dat e]mptori, et emptio nihil habeat firmitatis.

[CCLXXXV]III. Si quis servum suum vendiderit, et
[servus] priori domino aliquod crimen obiece-
[rit, il]le, qui vendedit, recipiat quem vindedit,
[p]raetium redditurus emptori, ut ille
[in ser]vo suo requirat crimen, quod sibi obiecerat.
[Idem] de ancillis praecipimus custodiri.

[CCLXXXVI]III. Quoties de vindita re contentio
[comm]ovetur, si alienam fuisse constite-
[rit, n]ullum domino praeiudicium compare-
[tur, E]t domino qui vendere aliena praesu[m]-
[serit d]uplum cogatur exsolvere, nihilomi-
[nus e]mptori quod accepit praetium reddi-
turus; et quidquid ad (con)parate rei prof[ectum]
studio suae utilitatis emptor adiec[erit],
a locorum iudicibus estimetur, et ei, [qui la]-
borasse cognoscitur, a venditore iu]ris alie-
ni satisfactio iusta reddatur.

CCLXL. Si quis ingenuum vendiderit, cu[m ille]
suam probaverit libertatem, serv[um aut]
praetium servi ab illo, qui vendedit, [acci]-
piat ille sibi, quem vinditum fuisse [consti]-
terit, excepto quod emptori in dup[lum prae]-
tium, quod accepit, cogatur exsolve[re. Haec]
et de mulieribus forma servetur.

CCLXLI. Si quis servum suum vendederi[t, for]-
sitam eius nesciens facultates, habe[at in]-
queren(di) liberam potestatem; et sibi v[indicet]
ille, qui vendidit, cum potuerit invenir[e].

- CCLXLII. Si servus de peculio suo fuerit e[mptus], et hoc dominus eius forte nescierit, [de do]mini potestate non exeat; quia non pr[actium], sed res servi sui, dum ignorat, accepit.
- CCLXLIII. Conmutatio talem qualem empt[io ha]beat firmitatem.
- CCLXLIII. Venditionis hae forma serve[tur, ut], (seu res) [seu m]ancia seu quodlibet animalium ge[nus v]enditur, nemo propterea firmitatem [vendi]tionis inrumpat, quoad dicat, rem vili [prae]tio vendidisse.
- [CCLXLV. S]i venditor non fuerit idoneus, fideius[sore]m dare debet emptori.
- [CCLXLVI. Si pars praetii data est, pars promis[s]a, non propter hoc venditio facta rumpat[ur; s]ed si emptor ad placitum tempus non [exhibu]erit praetii reliquam portionem, pro [part]e, quam debet, solvat usuras; nisi hoc [fort]e convenerit, ut res vendita reformetur.
- [CCLXLVI]I. Qui arras pro quacumque acceperit re, [prae]tium cogatur implere, quod placuit. [Empt]or vero, si non occurr[er]it ad diem con[stitu]tum, arras tantummodo recipiat, quas [dedi]t, et res definita non valeat.
- [CCLXLVI]II. Rem in contemp[ti]one positam [non l]iceat donare nec vindere.
- [CCLXLVII]II. Parentibus filios suos vendere (non liceat) aut [d]onare nec oppignerare. Nec ex illis aliquid [suo i]ure defendat ille, qui acceperit, sed. . . . [magis] praetium, quod dedit. . . . perdat qui a par[entibus] filium comparavit].

CCC. Quicu[m]que ingenuus post annum
vicisim[um se vindi permiserit et praetium]
cum ven[ditore partitus est, ut circumve-]
niret e[m]ptorem, proclamans postea nul-
latenus [audiatur, sed in ea qua voluit servi-]
tute per[maneat; quoniam non est dignus],
ut liber [sit, qui se volens subdidit servituti].

CCCI. Nullo
ro cuius
ut in Ro[man].
et facult[a].
qui procla[ma].

CCCII. Nullus. [re]-
gis aut in[dicis].
us audea[t]. [ver]-
borum pl[acit].

(Desunt versus 6).

[CCCIII (?)] onis nul-
[l] aut pro-
 mum quod
 nt inqui-
 mora exi-
[g] [q]uamdiu

[CCCIII (?)] s terras
 transfer-
[re] terras suas
 ut forte
 [R]omanus
 [G]othus qui
 re cog-
[tur] [ter]ritorio ci-
[v]itatis] [a]ddatur aug-
[mentum] rito

(Desunt versus 6)¹

[TIT. DE DONATIONIBUS.]

[CCCV].

. . . . conferunt[ur]
 ve sunt, hoc observan[dum esse iubemus],
 quod gloriosae memori[ae patris nostri]
 vel decessorum nost[rorum constituit]
 mansuetudo; quia iniquum esset prin-
 cipum statuta convell[li].

CCCVI. Si quis episcopus vel presb[byter aliquid]
 praeter consensu om[nium clericorum de re]-
 bus aeclesiae facere cr[ediderit, hoc fir]-
 mum non esse precipim[us; nisi praebeat]
 omnis clericus consen[sum suum, seu de fun]-
 do seu de hereditatibus. [Fili]i autem cle-
 ricorum, qui terras vel [aliquid ex muni]-
 ficentia aeclesiae posside[nt, si in laicos]
 conversi fuerint vel d[e servitio aeclesiae]
 discesserint, vel amittant, quod possidebant],
 iuste re . . . lat

(Desunt versus 6).

[CCCVII. Maritus si uxori su[ae aliquid donaverit, de

[hoc, quod vo]luerit, scriptura sua ma-
 [nu signo siv]e subscriptione confir-
 [met, ita ut du]o aut tres testes *ingenui*
 [subscriptore]s accedant; et sic volun-
 [tas ipsius habeat] firmitatem. Et si . . .
 . . . [scriptu]ram non fuerint praesen-
 [tes] s t[est]ium
 . . . [Volunta]s autem, si necessitas [est],
 [coram duobus a]ut tribus testibus ore
 [promulgari] p[ote]s[t]. Similis de uxoris
 [voluntate, qu]ae in maritum confer-
 re voluerit, donat]ionis forma servetur.

[CCCVIII. Res donata, si] in praesenti traditur,
 [nullo modo a dona]tore repetatur, nisi cau-
 [sis certis et p]robatis. Qui vero sub hac

[occasione largitur, ut po]st eius morte
 [ad illum, cui donaverit, res donata pertineat],
 [quia similitudo est testamenti, habebit]
 [licentiam inmutandi voluntatem suam],
 [quando voluerit, etiam si in nullo]
 [laesum fuisse se dixerit. Ille vero],
 [qui falsa donatione circumventus]
 aliquid in utilitate donatoris e[xpenderit].
 aut ab ipso donatore recipiat [aut ab eius]
 heredibus, ne iniuste damna sus[tineat]
 qui honestum lucrum de inani pr[omissi]-
 one speraverat».

CCCVIII. Donatio, que per vim et met[um pro]-
 batur extorta, nullam habeat fir[mitatem].

CCCX. Si quis bucellario arma deder[it vel ali]-
 quid donaverit, si in patroni sui m[an]serit
 obsequio, aput ipsum quae sunt d[onata per]-
 maneant. Si vero alium sibi patr[onum ele]-
 gerit, habeat licentiam, cui se volue[rit com]-
 mendare; quoniam ingenuus hom[ino] non po-
 test prohiberi, quia in sua potest[ate consis]-
 tit; sed reddat omnia patrono, que[m dese]-
 ruit. Similis et de circa filios patr[oni vel] buccel-
 larii forma servetur: ut, si ipsi qu[idem eis]
 obsequi volueri(n)t, donata possidea[nt]; si vero]
 patroni filios vel nepotes credider[unt relin]-
 quendos, reddant universa, quae pa[rentibus]
 eorum a patrono donata sunt. Et [si aliquid]
 bucellarius sub patrono adquesie[rit, medie]-
 tas ex omnibus in patroni vel filior[um eius]
 [potesta]te consistat; aliam mediaetatem
 [buccella]rius, qui adquesivit, obtineat; et si
 [filiam reli]quirit, ipsam in patroni potestate
 [manere] iubemus; sic tamen, ut ipse patro-
 [nus aequ]alem ei provideat, qui eam sibi pos-
 [sit in ma]trimonium sociare. Quod si ipsa
 [sibi con]tra voluntatem patroni alium for-

[te elegerit], quidquid patri eius a patrono fuerit donatum vel a parentibus patroni, omnia [patron]o vel heredibus eius (restituatur).

[CCCXI. Ar]ma, quae saionibus pro obsequio da(n)-[tur; nul]la ratione repetantur; sed illa, quae, [dum sai]us est, adquisivit, in patroni potes-[tate co]nsistant.

[CCCXII. Ro]manus, qui Gotho donaverit rem, quae [est i]udicio repetenda, aut tradederit [occup]andam, priusquam adversarium iu-[dicio s]uperarit, si etiam eam Gothus inva-[serit, tum] possessor rem suam per executio-[nem iu]dicis, quae occupata fuerint, statim [recipi]at, nec de eius postmodum repeti-[tione p]ulsetur, etiam si bona sit causa re-[peten]tis; sed Romanus Gotho eiusdem meriti [rem aut pretium repensare cogatur; quia] [rem, antequam vindicaret, fecit invadi].

(Capita CCCXIII-CCCXVII omnino desunt).

[CCCXVIII]. (*Versus 4 legi nequeunt*).

CCCXVIII. Maritus si uxori suae aliquid d[ona]-verit, et ipsa post obitum mariti sui [in nul]-lo scelere adulterii fuerit conversa[ta, sed] in pudicitia permanserit, aut si certe [ad alium] maritum honesta coniunctione per[vene]-rit, de res sibi a marito donatis pos[siden]-di et post obitum suum relinquendi c[ui volue]-rit habeat potestatem. Sin autem pe[r adul]-terium seu inhonestam coniunctionem s[er]vis-uisse convincitur, quidquid de fac[ultate] [mariti sui fuerat consecuta, totum [incun]-tanter amittat, et ad heredes don[atoris] legitimos revertatur.

TIT. DE SUCCESSIONIBUS.

CCCXX. S[i] nec . .
 in . .

(Sequuntur 3 versus, qui legi nequeunt).

. . de re eas aequitate
 . . . ere mancipia eius.
 . . ibus . . s vel in aliis rebus ae-
 [qualem] habeant portionem; quod si au[tem]
 . . viro . ore v . tate con[iugi]um
 [expet]ens, sponte transierit, per[at por-]
 [tione]m, quam acceperat. Sor(or) fratrum
 [suo]rum heredi . re . qua . que . .
 . . perman . . qua[md]u adv[ixer]it
 . . s vel in cultura cum fratribus habeat
 [porti]onem; post obitum viro eius terras
 [ad he]redes superius comprehensos [absque]
 [mora] revertantur, reliquas facultates cui
 vol[uerit] donatura. Circa sanctiomonia-
 lem au[tem], quae in c[as]titate permanserit, in po-
 [testa]te parentum praecipimus perman[ere].
 [Quod] si par[entes] sic transierint, ut nulla
 [fuerit] testamenti ratio, puella inter fra-
 [tres] a[e]qualem in omnibus habeat po[rtio]-
 [nem]; quam usque ad tempus vitae suae usu-
 [fruc]tuario iure possideat, post obitum
 [vero] suum terras suis heredibus derelinquat,
 [de rel]iqua facultate faciendi quod voluerit
 in eis potestatem n . t . .

CCCXXI. Si marito superstite uxor forsitan
 moriatur, filii, qui sunt de eodem coniugio
 procreati, in patris potestate consistent,
 et res eorum, si novercam non superduxe-
 rit, ea conditione possideat, ut nihil exinde
 aut vendere aut evertere aut quocumque
 pacto alienare praesumat, sed omnia filiiis
 suis integra et intemerata conservet.
 Fructos tamen omnes pro suo iure percipiat

et una cum filiis communibus consumat expensis. Cum autem filius duxerit uxorem aut filia maritum acceperit, statim a patre de rebus maternis suam recipiat portionem, ita ut usufructuaria patri tertia derelinquatur. Pater autem tam filio quam filiae, cum xx annos aetatis impleverit, mediam ex eadem, quam unumquemque contingit [de rebus maternis, restituat portionem], [etiam si nullis fuerint nuptiis copulati]. [Medietatem vero dum advixerit pater sibi vindicet, filiis post obitum relinquendam]. [Qui autem novercam superduxerit, omnes facultates maternas filiis mox reformet]; ne, dum filii cum rebus ad domum transeunt alienam, novercae suae vexentur iniuriis. Eadem quoque de nepotibus forma servetur.

CCCXXII. Mater, si in viduitate permansit, aequalem inter filios suos, id est qualem unus ex filiis, usufructuariam habeat portionem; quam usque ad tempus vitae suae usufructuario iure possideat, ceterum nec donare nec vendere nec uni ex filiis conferre praesumat. Quod si eam filii hanc portionem matris (evertere) sive per negligentiam sive per odium eorum forte prespexerint ad millenarium vel ad comitem civitatis aut iudicem referre non differant, ut matrem suam contestatione commoneant, ne res, quas ad usumfructum accepit, evertat. Nam usumfructum, quem ipsa fuerat perceptura, dare cui voluerit, filio vel filiae, non vetetur. Verum si [ex ea usufructuaria portione aliquid probatur eversum, filiis post mortem matris de eius facultatibus sarciantur. Post obitum vero matris portio, quam acceperat, ad filios equaliter revertatur, quia non possunt de pater[na] hereditate fraudari. Quod si ma]-

ter ad ali[as nuptias forte transierit, ex ea die]
usufructuariam portionem, quam de bonis]
mariti fu[erat consecuta, filii inter reli]-
quas res [paternas, qui ex eo nati sunt con]-
iugio, vind[icabunt].

CCCXXIII. M[aritus si cum servis uxoris in ex]-
peditio[ne aliquid lucri fuerit consecutus],
nihil ex[inde uxor a viro suo praesumat repe]-
tere, nec [ipso vivente nec post eius obitum];
sed vir, q[ui uxorem suam secundum sanctam scrip]-
turam in p[otestate habet, similiter et in ser]-
vis eius p[otestatem habebit, et omnia, quae]
cum servis [uxoris vel suis in expeditio]-
nem adqu[isivit, in sua potestate permane]-
ant; pro [eadem scilicet ratione, quia, si servi, dum]
cum dom[ino suo in expeditione conversabantur],
[aliquid admisissent forte damnosum, ille],
[qui eos secum duxerat, et ei aliquid fecerant]
[augmenti, ipse pro eis et responsum daturus]
[esset et compositionem, si culpabiles fuissent]
[inventi; ut sicut lucrum ita et damnum]
[ad se dominus noverit pertinendum].

[CCCXXIII] qui . . .
. llam ad
. nt *iste* s
. nter . . .
. tatem. . .
. inter . . .
. neque *do*
.

[CCCXXV]. rem sine
. simul la-
[bora] [man]cipiis a .
. et ipse *mi*-
. post mor-
[tem]. itum con-

. re marito
 tatum fu-
 is relin-
 [qu]

(Desunt 6 versus cum capite CCCXXVI).

CCCXXVII. In priori lege fuerat constitutum,
 ut, si pater . . . [pa]tris filius cum matre
 portione, ea ratione
 ue defuncti tam-
 nis modo meliori ordi-
 nantes [praecipimus], ut patre defuncto si
 f[ilius] omnem facultatem eius
 ma dibeat vindicare, quae tamen di[e]-
 bus Si vero qui moritur fili-
 os, nepotes et pronepotes reliquerit, ipsi
 omnes habeant facultates, ea conditione ser-
 vata, ut nepos ex eo filio, qui patre supersti-
 te mortuus fuerit integram de avi bonis, quam
 fuerat pater eius, si [vixisset], habiturus,
 percipiat portionem; nam nepotes ex ea fi-
 lia, q[ue aut]e patre(m) mortua est, de ea portio-
 ne, quam mater fuerat habitura, tertia(m) por-
 tionem perdant]

(Desunt 6 versus, 18-23).

(Decem versus, 1-10, qui finem capitis CCCXXVII praebant,
 exceptis singulis litteris quibusdam, legi nequeunt).

CCCXXVIII. Qui [moritur, si avum] paternum et maternum
 relinquit, ad [av]um paternum hereditas
 mortui universa pertineat. Si a[utem] avum
 paternum et aviam maternam reliquerit,
 aequales capiant portiones.

CCCXXVIII. Qui moritur, si tantummodo amitam,
 hoc est patris sororem, et materteram, hoc
 [est matris sororem, relinquit, aequali iure]
 [succedant in hereditate defuncti].

[CCCXXX].

CCCXXXI. Qui m[oritur, si fratres et sorores non]
reliquerit e[st filios fratrum vel sororum re]-
liquerit et f
versa
hac . [he]redi
ve . . . mor
.
. . . . fr
. . . . it
.

CCCXXXII. Femina

(In versibus 12-15, qui restant, singula litterarum vestigia tantum supersunt; versus 16-23 abscisi sunt).

[CCCXXXIII].

[CCCXXXIII. Maritus et uxor tunc] sibi heredita-
rio iure succedant, quando] nullus usque
[ad septimum gradum de propi]nquis aut qui-
[buscumque parentibus inve]nitur.

[CCCXXXV. Clerici, monaci vel sancti]moniales, qui
[usque ad septimum gradum n]on reliquerint
[heredes propinquos parente]sve, si nihil de
[suis facultatibus ordinaver]int, t[otam] s[ibi]
[ecclesia, cui servierunt, eor]um substantiam
vindicabit].

[CCCXXXVI. In hereditate illius, qui m]oritur inte-
status, si filii desunt], nepotibus debe-
[tur hereditas. Si nec nepotes] fuerint,
[pronepotes vocantur ad her]editatem.

[Si vero qui moritur n]ec filios nec nepo-
[tes *nec pronepotes* reliquerit], pater aut mater
[hereditatem sibi vindicabit. Si personae] desunt,
[quae aut de superiori aut de inferiori ge]-
[nere discreto ordine veniunt, tunc illae]
[personae, quae sunt a latere constitutae],
[requirantur, ut hereditatem accipiant].

B) Codicis Euriciani leges ex lege Baiuvariorum
restitutae

Cfr. *Monumenta Germaniae Historica*,
legum sectio 1, tomus 1, MCCCCLII, pagg.
28-32.

1. (*L. Bai. 2, 17. 18.*)

Iudex si accepta pecunia male iudicaverit [et cuiusque iniuste quidquam auferri praeceperit], ille, qui iniuste aliquid ab eo per sententiam iudicantis abstulerit, ablata restituat. Nam iudex, qui perperam iudicaverit, in duplum ei, cui damnum intulerat, cogatur exsolvere, quia ferre sententiam contra legum nostrarum statuta praesumpsit. Si vero nec per gratiam nec per cupiditatem, sed per errorem iniuste iudicaverit, iudicium ipsius, in quo errasse cognoscitur, non habeat firmitatem; iudex [vero] vacet a culpa.

2. (*L. Bai. 7, 1—3.*)

DE NUPTIIS INCESTIS.

Nuptias prohibemus incestas; itaque uxorem habere non liceat socrum, nurum, privignam, novercam, filiam fratris uxorem, uxoris sororem. Filii fratris uxorem, uxoris sororem. Filii fratrum, filii sororum inter se nulla praesumptione iungantur. Si quis contra hoc fecerit, a loci iudicibus separentur et omnes facultates amittant, quas fiscus acquirat. Si minores personae sunt, quae se illicita coniunctione polluerunt, careant libertatem, servis fiscalibus adgregentur.

3. (*L. Bai. 8, 18. 19.*)

Si quae mulier alii potionem dederit, ut avorsum face-

ret, si ancilla est cc flagella suscipiat, et si ingenua, careat libertatem, servitio deputanda cui [iusserimus]. Si quis mulier[em] ictu quolibet abor[are] fecerit, si mulier mortua fuerit, tamquam homicida teneatur. Si autem partus extinguitur . . .

4. (*L. Bai. 9, 5.*)

[Fur, qui per diem gladio se defensare voluerit, si fuerit occisus, mors eius nullatenus requiratur.] Fur nocturn[us] captus in furto, dum res furtivas secum portat, si fuerit occisus, nulla ex hoc homicidii querela nascatur.

5. (*L. Bai. 9, 6.*)

Si quis alienum servum ad furtum suaserit aut aliquid damnosum in fraudem domini sui, ut posset accusare eum, et fraus ipsa fuerit detecta per investigationem iudicis, dominus nec servum perdat nec aliquid damni pro compositione patitur, sed ille, cuius conlu[di]o vel sua]sione crimen admissum est, tamquam fur damnetur, in novicuplum compositionem cogatur exsolvere. Servus vero quod tulit reddat et insuper cc ictus flagellorum extensus publice accipiat.

6. (*L. Bai. 9, 7.*)

Si quis de fure nesciens comparavit, requiret accepto spatio venditorem. Quem si non potuerit invenire, [ad]probet se sacramento et testibus innocentem et quod apud eum [a]gnoscutur ex medietate restituat et furem quaerere non desistat. Quod si furem celare voluerit et periuras[se] postea detectus fuerit inventus, tamquam ille fur ita in crimine damnetur.

7. (*L. Bai. 9, 9.*)

Si quis occulte in nocte alienum cavallum aut bovem aut aliquod animal occiderit, [novecupli compositionem dare cogatur].

8. (*L. Bai.* 9, 11.)

Si quis tintinnabulum furaverit de cavallo vel de bove, un[um] solid[um] conponat; si de vacca, du[os] tremiss[es]; si de minutis pecoribus, tremiss[es singulos].

9. (*L. Bai.* 9, 17.)

Iudex causam bene cognoscat et prius veraciter inquirat, ut eum veritas latere non possit nec facile ad sacramenta praestentur, in quibus nullam probationem discussio iudicantis invenerit.

10. (*L. Bai.* 9, 18.)

Si quis contra caput alterius falsa suggererit vel pro quacumque invidia de iniusta re accusationem commoverit, ipse penam vel damnum, quod alteri intulit, excipiat.

11. *L. Bai.* 9, 19.)

Si quis servum accusaverit iniuste alienum, et innocens tormenta pertulerit, pro eo quod innocentem in tormenta tradidit, domino simile mancipium reddere non moretur. Si vero innocens in tormentis mortuus fuerit, duos servos eiusdem meriti sine dilatione restituat. Si non habuerit servum aut unde conponat, ipse subiaceat servituti, qui innocentem fecit occidi.

12. (*L. Bai.* 12, 1—3) *v. Eur. c.* 274.13. (*L. Bai.* 12 4) *v. Eur. c.* 275.14. (*L. Bai.* 15, 10.)

(Quamquam etiam universum hoc caput ob auctoribus Legis Baiuvariorum ex fonte Visigothico haustum videtur, tamen, quia reliqua valde ab eis immutata videntur, ultimam tantum sententiam hic repetendam duximus).

Quod si maritus et mulier sine heredibus mortui fuerint, et nullus usque ad septimum gradum de propinquis et quibuscumque parentibus invenitur, tunc res illorum fiscus adquirat.

15. (*L. Bai. 16, 16.*)

Pacta vel placita quae per scripturam quamecumque facta sunt, dummodo in his dies et annus sit evidenter expressus, immutare nulla ratione permittimus.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

K Coleccao de textos de direito
peninsular
C6913
v.2

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 06 20 06 005 9